

УДК 37.06:001.9

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2025-3-2-28>

Арсен ГРЕБЕНЮК

кандидат філософських наук, доцент кафедри менеджменту освіти, Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти, вул. Винниченка, 31, м. Луцьк, Волинська обл., Україна, 43006

ORCID: 0000-0002-0620-5416

Бібліографічний опис статті: Гребенюк, А. (2025). Трансформації діяльності інтелектуалів у публічному просторі масмедіа. *Fine Art and Culture Studies*, 3-2, 213–219, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-3-2-28>

ТРАНСФОРМАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІНТЕЛЕКТУАЛІВ У ПУБЛІЧНОМУ ПРОСТОРІ МАСМЕДІА

У статті проаналізовано трансформацію ролі інтелектуала в умовах інформаційного суспільства та цифрової культури. Мета роботи полягає в визначенні специфіки діяльності інтелектуалів у медіапросторі за період 2000–2020-х років. Аналізується значення залученості інтелектуалів до публічного дискурсу та їхній вплив на формування суспільної думки, поширення наукових знань та зміцнення критичного мислення в умовах інформаційної доби. Зазначено, що є чіткі критерії, які дозволяють характеризувати людину як інтелектуала, а саме здатність до критичної рефлексії, прагнення до пошуку істини, комунікативна активність і соціальна відповідальність, здатність здійснювати вольові вчинки всупереч думці оточення та змінювати його ставлення до проблем. У дослідженні розглянуто історичні форми інтелектуальної комунікації – від відкритих лекцій XIX століття до сучасних відеоплатформ і соцмереж. Показано вплив цифрової культури на трансформацію публічної інтелектуальної діяльності – зокрема, появу «медіаінтелектуалів» та анонімних популяризаторів знань. Зазначено, що хоча масмедіа створюють можливості для самоосвіти поряд із формальною освітою, зростання псевдоінтелектуалізму та антиінтелектуалізму є важливою проблемою сучасності, що призводить до неадекватних відповідей на загрози. Сучасні цифрові медіа дозволяють контролювати поширення інформації на знанчо деталізованішому рівні, ніж традиційні медіа. Тому інтелектуали повинні представляти свою працю на численних платформах, завдяки чому ефективніше взаємодіяти з аудиторією. Стаття підкреслює потребу у формуванні позитивного образу інтелектуала як активного, комунікативного учасника культурного діалогу та натхненника громадянської свідомості. Публічний інтелектуал у такому розумінні – це не лише джерело знань, а й провідник цінностей, аналітик змін і візіонер, що окреслює можливі сценарії майбутнього.

Ключові слова: публічні інтелектуали, популяризація науки, медіакультура, сучасна культура, самоосвіта, медіаосвіта.

Arsen HREBENIUK

PhD in Philosophy, Associate Professor at the Department of Education Management, Volyn Institute of Postgraduate Pedagogical Education, 31 Vynnychenka St, Lutsk, Volyn region, Ukraine, 43006

ORCID: 0000-0002-0620-5416

To cite this article: Hrebeniuk, A. (2025). Transformatsii diialnosti intelektualiv u publichnomu prostori masmedia [Transformations of intellectuals' activities in the public space of mass media]. *Fine Art and Culture Studies*, 3-2, 213–219, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-3-2-28>

TRANSFORMATIONS OF INTELLECTUALS' ACTIVITIES IN THE PUBLIC SPACE OF MASS MEDIA

The article analyzes the transformation of the role of the intellectual in the context of the information society and digital culture. The aim of the study is to define the specifics of intellectuals' activities in the media space during the period from the 2000s to the 2020s. The analysis focuses on the significance of intellectuals' engagement in public discourse and their influence on shaping public opinion, disseminating scientific knowledge, and strengthening critical thinking in the information age. It is noted that there are clear criteria for identifying an individual as an intellectual, namely the ability for critical reflection, the pursuit of truth, communicative activity, social responsibility, the capacity to act independently of public opinion, and to influence societal attitudes toward pressing issues. The study examines historical forms of intellectual communication – from public lectures of the 19th century to modern video platforms and social

networks. The article demonstrates the impact of digital culture on the transformation of public intellectual activity, particularly the emergence of «media intellectuals» and anonymous science communicators. It is noted that while mass media provide opportunities for self-education alongside formal education, the rise of pseudo-intellectualism and anti-intellectualism poses a serious contemporary problem, leading to inadequate responses to societal threats. Modern digital media allow for much more detailed control over the dissemination of information compared to traditional media. Therefore, intellectuals must present their work across multiple platforms to engage more effectively with their audiences. The article emphasizes the need to shape a positive image of the intellectual as an active, communicative participant in cultural dialogue and a catalyst for civic consciousness. In this sense, the public intellectual is not only a source of knowledge but also a bearer of values, an analyst of change, and a visionary who outlines potential future scenarios.

Key words: public intellectuals, science popularization, media culture, contemporary culture, self-education, media education.

Актуальність проблеми. У кожному суспільстві інтелектуали відіграють вирішальну роль у формуванні ідей, сприянні дискусіям та розвитку культури. Вони виступають сполучною ланкою між академічною наукою та широкою громадськістю, формуючи її світогляд. Вплив інтелектуалів зазвичай виходить за межі формальної освіти, але потребує багажу загальних знань, щоб бути ефективно сприйнятим. Підходи до експлікації терміна «інтелектуал» різняться, але загалом ідеться про людину, що продукує нові знання та допомагає іншим у них орієнтуватися. Сучасні медіа складають сприятливе середовище для поширення різноманітної інформації, що спонукає переглянути місце та способи діяльності інтелектуалів, форми їхньої презентації для широкої громадськості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема залученості інтелектуалів до інформаційного простору масмедіа порівняно нова, хоча їхня суспільна роль і положення в соціумі ґрунтовно описані такими дослідниками, як Карл Маннгейм. В поточній роботі спираємося на праці Тетяни Василевської, яка розглядає питання елітологічної термінології, матеріали статті Радмили Войтович, Олега Білого, Євгена Головахи та ін., де описано підходи до визначення інтелектуала та його функцій у суспільстві. А також статті й книги дослідників, які займалися вивченням специфіки діяльності інтелектуалів в умовах інформаційного суспільства і масмедіа: Йоанни Міллер, Ясмін Таффі, Саїда Хуссейна Алатаса, Томаса Совелла. Деякі аспекти діяльності інтелектуалів в українських масмедіа розглянуто в нашій статті «Роль публічних інтелектуалів у розвитку обдарованості».

Мета дослідження полягає в визначенні зміни специфіки діяльності інтелектуалів у медіапросторі з причини розвитку масмедіа періоду 2000–2020-х років.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Такі теми, як політика, історія, філософія, ідентичність, потребують глибокого осмислення та наявності ідеологічних орієнтирів. Але в сучасних умовах такими орієнтирами часто є популістські гасла та образи, розроблені для максимального впливу, але мінімальних роздумів. Онлайніві спільноти, розквіт яких у різних формах припав на час, починаючи з 2000-х років і по сьогодні, сприяють гуртуванню однодумців, де повторення ідей створює ілюзію їх правдивості. Конструктивні чи деструктивні – ці ідеї не є наслідком особистих умовиводів, це інформаційний напівфабрикат, який через свою подачу в майже готовому вигляді мало цінується і має вплив доти, поки штучно підтримується масовим повторенням. Структурування інформаційного простору та створення в ньому цінностей, які роблять суспільство життєздатнішим, є справою особливого виду еліт – інтелектуалів.

Згідно з Іваном Іващенко, інтелектуал – це людина, яка здобула освіту в університеті й (що бажано, але необов'язково) отримала певний науковий ступінь, який легітимізує її діяльність у публічному просторі. Інтелектуал повинен задовільняти пізнавальний інтерес інших людей (Войтович та ін., 2018, с. 35). Перший пункт передбачає, що ця людина вміє здійснювати самостійний пошук нових знань хоча б на рівні дипломних робіт. Це також передбачає, що аудиторію інтелектуалів складають люди, які вже отримали принаймні середню освіту і цікавляться суспільно значущими темами. Інтелектуали можуть говорити прямо до цільової аудиторії, а можуть робити це через посередників. Наприклад – педагогів і громадських активістів, які ретранслюють від них інформацію, адаптуючи її в потрібну форму.

Михайло Бойченко вказує, що суспільне завдання інтелектуала тісно пов'язане з його

професією науковця, дослідника, який цілеспрямовано шукає нові знання, істину. У представників інших областей суспільства також можуть траплятися відкриття, але частіше це випадкові знахідки, що виникають як супутній результат основної роботи. Для науковця ж відкриття принципово нового – це найважливіше в його професії. Водночас у нього є звичайне приватне та професійне життя, вчинки в яких можуть впливати на сприйняття цієї людини в суспільстві (Войтович та ін., 2018, с. 35).

Якщо просто освічена людина здатна відтворювати знання та – потенційно – створювати нові, то інтелектуал займається цим регулярно. Разом з тим інтелектуали самі є частиною суспільства, на яке впливають і є його продуктами більшою чи меншою мірою. Позаяк наукове знання потребує спеціальних знань для розуміння та застосування, воно потребує адаптації для загалу. Цим може займатися особливий прошарок суспільства (популяризатори науки, митці). Якщо ж це робить сам інтелектуал, це буде особливий його різновид – публічний інтелектуал.

Цей термін був введений у широкий обіг у 1987 році істориком культури Робертом Джейкобі. Публічні інтелектуали, згідно з ним, надають експертні консультації за межами своїх основних місць роботи (Basaure, 2022).

Філософ Юрген Габермас зробив вагомий внесок у формування сучасного розуміння ролі публічного інтелектуала. На його думку, головною ознакою інтелектуала є здатність першим розпізнавати важливі суспільні зрушення, які ще не стали очевидними для більшості. Це означає вміння завчасно помічати потенційні виклики або можливості та акцентувати на них увагу. Завдяки цьому публічні інтелектуали допомагають суспільству краще адаптуватися до змін, визначати ключові напрями розвитку та знаходити рішення проблем до того, як ті набудуть загрозливих масштабів (Dahrendorf, 1963, с. 51).

Тетяна Василевська наголошує, що публічний інтелектуал – це не лише той, хто займається рефлексією, а й той, хто впливає на суспільство своїми думками й ідеями, взаємодіє з ширшою або вузкою аудиторією, чутливо реагує на її потреби та проблеми (Василевська, 2018). Цитуючи Олега Білого, інтелектуала вирізняє вміння усвідомлювати як самого себе, так і суспільні процеси, що дає змогу

формувати відповідну професійну та соціальну поведінку. Така здатність до глибокої рефлексії тісно пов'язана з його внутрішньою свободою. Саме вольове рішення, прийняте у критичній ситуації, і робить інтелектуала відмінним від просто освіченої людини (Войтович та ін., 2018, с. 32). Він є не просто генератором і ретранслятором ідей, а тією особою, що «закидає» ідеї в суспільство в правильний час і в правильних обставинах, щоб здійснити ідеями якнайефективніший конструктивний вплив. Але що теж важливо – обирає для цього найефективніші з доступних медіа.

Протягом історії комунікація інтелектуалів із загалом набувала різних домінантних форм. Із другої половини XIX століття, як зазначено в монографії Еллісон Гізер, відомі дослідники на зразок Майкла Фарадея організовували відкриті лекції, оскільки науковці, як Чарлз Дарвін, Томас Гакслі, Луї Пастер стали героями свого часу, втіленням мужності, меритократами – що вибороли своє привілейоване становище власними зусиллями (Heather, 2017). Важливу роль у поширенні наукового світогляду відігравала науково-популярна й художня література. Мері Сомервіль, спеціалістка в галузі математики й астрономії, ще в 1834 написала успішну книгу «Про зв'язок фізичних наук». Детективи Артура Конан Дойла із Шерлоком Голмсом знайомили читачів із логікою та науковим методом, а романи Жуль Верна, що оптимістично зображували технічний прогрес, виконували функцію «освітньої прози». Деякі мислителі набули більшої популярності лише з часом, як математики Чарльз Беббідж і Ада Лавлейс, чий зусилля зі створення програмованого комп'ютера приваблювали публіку, але отримали значно більше визнання тільки в другій половині XX ст.

У XX столітті роль публічних інтелектуалів посіли Людвіг Вітгенштайн, Ноам Чомські, Жан-Поль Сартр, Збігнев Бжезінський. На їх тлі проте виділяються Артур Кларк, Карл Саган, Жак Фреско, Нік Бостром, знамениті своїми футурологічними передбаченнями. Характерно, що уявлення про майбутнє стали формувати і люди, які поєднують науку з мистецтвом – архітектори, промислові дизайнери, як Заха Хадід, Сід Мід.

Серед українських мислителів варто згадати таких постатей, як Михайло Драгоманов,

Іван Франко, Михайло Грушевський, В'ячеслав Липинський, Дмитро Донцов, Іван Світличний, В'ячеслав Чорновіл, Левко Лук'яненко. Попри труднощі, пов'язані з політичними утисками та пошуком шляхів взаємодії з широкими соціальними верствами, їм вдавалося залишатися помітними публічними діячами.

Євген Головаха вказує на таку характеристику інтелектуалів, як зв'язок із політичною владою. Інтелектуали підтримують конструктивну владу, вказуючи на хибні дії політиків, критикуючи владу та визначаючи її межі (Войтович та ін., 2018, с. 9–11). Інша, доволі поширена думка, представлена Жаном-Полем Сартром, який робив висновок, що місія інтелектуала полягає в тому, щоб шукати істину від імені пролетаріату, підписувати петиції, реалізовувати наміри. Сам Сартр підписав багато маніфестів, регулярно виступав з публічними промовами. Студентські протести 1968 року змусили Сартра змінити такий погляд і виключити з притаманних інтелектуалам рис формальну освіту. Їм також не потрібен був посередник, щоб їхній голос був почутий. Багато з них працювали на заводах, що зближувало їх із пролетаріатом (Alatas, 2000).

Угорський соціальний філософ Карл Мангайм дотримувався третьої позиції, згідно з якою в кожному суспільстві є соціальні групи, що забезпечують інтерпретацію світу для інших груп. Мангайм фактично ототожнив терміни «інтелектуал» та «інтелігент» і вбачав їхню місію в наданні поштовху взаєморозумінню між класами суспільства (Mannheim, 1993, с. 69–80). Петро Голубоцький відрізняє інтелегенцію на тій підставі, що її представники є виразниками совісті та моралі народу, які формують його соціальні й історичні цілі, а також зберігають духовні цінності (Голубоцький, 2005, с. 508). На думку Томаса Сowell, робота інтелектуала завжди є частиною його професії, вона починається та закінчується ідеями, яким би впливовими чи ні ці ідеї не були: «В основі поняття інтелектуала лежить поширювач ідей як такий, а не особисте застосування ідей...» (Sowell, 2011, с. 4). Отже, інтелектуал може й не бути практиком, хоча дотримання ним правила «живи так, як навчаєш», безсумнівно бажане і сприяє його авторитету.

Ефективність поширення ідей, ідеологічної освіти, прямо залежить від використовуваного

медіа. Медіа-повідомлення можуть визначати межі допустимості ідей і ступінь їх поширення через видалення певної інформації з публічного дискурсу, регулювання потоку відгуків «за» і «проти». Оскільки сучасні онлайн медіа транслюють інформацію через пристрої (ПК, смартфони), використовують клієнто-орієнтований підхід, то «справжніми» інтелектуалами (які мають реальний вплив на суспільство) є ті, що особисто керують або співпрацюють з медійними платформами, володіють високим рівнем медіаграмотності та навичок роботи з відео та публікацій у соцмережах, ведення вебсайтів. Публічні інтелектуали з одного боку повинні розуміти та аналізувати сучасні медіа, з іншого – бути зануреними у них і на рівні споживачів, і на рівні творців.

Саїд Хуссейн Алатас пише про «інтелектуальний імперіалізм» – «панування одного народу над іншим у його мисленнєвому світі». Інтелектуальний імперіалізм має шість основних характеристик: 1. *Експлуатація*: периферійні суспільства надають необроблені дані центральним, а ті обробляють та виготовляють їх у формі книг та статей. 2. *Опіка*: знання, що виробляються та споживаються на периферії, вважаються залежними від знань, що виробляються центральними суспільствами. 3. *Конформізм*: люди, які працюють на периферії, змушені дотримуватися теорій, створених імперіалістичними суспільствами. 4. *Нерівномірний розподіл інтелектуальної роботи*: коли вони співпрацюють над академічними проектами, вчені з периферійних суспільств працюють на другорядних ролях. Наприклад, вони надають необроблені дані зі своїх країн для порівняльних досліджень. 5. *Раціоналізація*: імперіалізм виправдовує свої дії як цивілізаторство. 6. *Посередність*: найчастіше вчені з центральних суспільств, які працюють у колоніях, не є одними з найблискупіших у центральних суспільствах (Alatas, 2000, с. 23–24). Інтелектуальний імперіалізм невіддільний в умовах інформаційного суспільства від масмедіа, оскільки вони дозволяють своєю масовою тиражованістю і постійним потоком інформації споживачам дозволяють створювати враження інтелектуальної переваги окремих груп або територій і маркувати їх як «центр» чи «метрополію», якщо реальних досягнень у них немає.

Науково-популярні відео, що залучають інтелектуалів до масмедіа, долаючи тим самим російський інтелектуальний імперіалізм, стали помітним явищем в українському медіапросторі після Революції Гідності. Серед них – YouTube-канали «Історія без міфів», «Пороблено», «Локальна історія», «Ґрунт», які залучають експертів, представників освітніх і культурних інституцій до обговорення важливих суспільних тем. Основну увагу нині приділено історичній проблематиці, що відповідає запиту суспільства на утвердження національної ідентичності та пошук підґрунтя державності в контексті територіальної прив'язаності та культурної ідентичності. Поряд із цим публічно висловлюються й окремі постаті, зокрема історик Олександр Палій та публіцист Олексій Ковжун, які порушують ширше коло питань (Гребенюк, 2025, с. 218). Оскільки ті самі повідомлення майже однаково доступні в різних формах (на різних відеохостингах, у текстових варіантах через месенджери та на сайтах як більш класичні публікації), їх блокування утруднене, порівняно з заборонаю чи знищенням книг, ігноруванням певних тем на телебаченні, чи глушінням у радіоефірі «ворожих голосів».

Реалізація ідей у деструктивний спосіб зумовлює сумнів і спротив до легітимних еліт. Річард Гофштадтер запровадив у науковий лексикон термін «антиінтелектуалізм», тісно пов'язуючи його з популізмом, коли люди вважають, що «простий глузд простої людини... є цілком адекватною заміною, якщо не набагато перевершує, формальні знання та досвід». Антиінтелектуалізм зазвичай сприймають популісти, які розглядають експертів як клас еліт, що прагнуть експлуатувати звичайних людей (Hofstadter, 1994, с. 19).

Повертаючись до визначення інтелектуала, слід зазначити, що в зв'язку з популізмом багато медіаперсон претендують називатися інтелектуалами, хоча насправді є в кращому випадку просто освіченими людьми, які не ведуть самостійного пошуку знань. У цьому разі маємо справу з псевдоінтелектуалізмом.

Просування псевдоінтелектуалізму в сучасних медіа, соціальних мережах, відеохостингах, створює ілюзію, що популярна думка, яка приємна пересічним людям, автоматично є істинною. Це стає особливо помітно в час криз, коли

є запит на швидку й просту відповідь, інструкцію, яка підтверджує вже відоме. Ясмін Таффі з цього приводу пише, що легкий доступ до інформації та знаходження однодумців, які підтверджують вже наявні уявлення, породив таких персонажів, як «експерт-пацієнт», який спричиняє «ерозію довіри людей до медичних працівників». Оскільки аналітична сила лікарів тепер розділена з пацієнтами, легітимність науки та практиків може бути поставлена під сумнів (Tuffy, 2023, с. 25). У контексті пандемії COVID-19 Йоанна Міллер показує, що теорії змови, які намагаються пояснити походження вірусу, незважаючи на те, що вони іноді суперечливі, утворюють монологічну систему переконань. Це пояснюється тим, що віра в теорії змови ґрунтується не на доказах, що їх підтверджують, або на їх відсутності, а радше на світогляді, згідно з яким елітам та владі не можна довіряти, позаяк вони володіють «справжнім» знанням, яким не діляться з іншими (Miller, 2020).

Хоча сучасні масмедіа відкривають безпрецедентні можливості для поширення знань, публічні інтелектуали нерідко поступаються популярністю блогерам чи медійним особам, що активно висловлюються в публічному просторі. Водночас, за умови активної присутності в медіапросторі й використання доступної та зрозумілої мови, вони здатні задавати вектори для пошуку, осмислення й оцінки інформації, а також формувати стандарти її сприйняття та вироблення. Яскравими прикладами такої діяльності в Україні є Максим Кідрук та Остап Українець, які через відео й дописи у соціальних мережах задають контекст сприйняття масової медіапродукції.

Діяльність публічного інтелектуала часто перетинається з науково-популяризаторською: вона передбачає пояснення складних ідей, наукових фактів та гіпотез із демонстрацією їхнього зв'язку з реальним життям. Проте їхня роль не зводиться лише до передавання знань – публічний інтелектуал аналізує їхню значущість, вказує на сфери практичного застосування та потенційні переваги. Часто такі міркування мають не лише аналітичний, а й прогностичний або візіонерський характер (Гребенюк, 2025, с. 2016), для візуалізації чого відео більш придатне за друковану пресу чи публічну промову.

Отже, для частини сучасних інтелектуалів масмедіа стали основним засобом комунікації

з широким загалом, і ці особи отримали потенціал впливати на суспільство через засоби масової інформації. Таких інтелектуалів виділено в окрему категорію – *медіаінтелектуалів*.

Зауважимо, що більшість науково-популярних відео переказують інші джерела – часом дослівно – розраховані на молодь, школярів і студентів. Ця праця часто є відтворенням або перекладом готових текстів навіть без розуміння їхньої проблематики. Такий автор медіаконтенту створює відгук на запит масового глядача і просто виконує за глядача роботу, яку він міг би виконати сам. Тобто, ця діяльність не сприяє стимуляції самостійного мислення і нормалізує пасивне споживання інформації.

Насім Талеб виділяє таких авторитетів у категорію «інтелектуал, але йолоп» (ІАЙ). Вони споживають інформацію з авторитетних джерел, але оскільки їхні знання поверхневі, а становище в суспільстві – відірване від становища більшості, то ІАЙ постійно помиляється, коли міркує про можливі напрямки розвитку поточних подій (Талеб, 2019), і задає нереалістичні стандарти життя, рівняючи всіх до себе.

Як протилежність діють анонімні медіаінтелектуали – явище, характерне саме для цифрової доби, адже в попередні епохи аналогами могли бути хіба що анонімні митці (Гребенюк, 2025, с. 219) та псевдоавтори, які підписували свої праці іменами відомих мислителів, і навряд чи могли побачити результати своєї праці за життя (наприклад, Псевдо-Аристотель). Аноніми нерідко створюють і редагують відкриті ресурси на кшталт Вікіпедії. Їхня діяльність передбачає систематизацію інформації, посилення на авторитетні джерела й створення

знаннєвої бази, якою можуть користуватися відеоблогери, колумністи, педагоги та інші популяризатори знань. При цьому наявність джерел – часто онлайн-ових – забезпечує глибше самостійне опрацювання представленої теми та її подальшу адаптацію для цільових групи споживачів інформації.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Медіаінтелектуали є сучасною підгрупою публічних інтелектуалів, сформованою внаслідок поширення соцмереж, відеохостингів, які забезпечують платформи для ефективної комунікації з різними верствами суспільства. Діяльність медіаінтелектуалів часто пов'язана з популяризацією науки, але не обмежується нею і полягає також у трансляції та генеруванні конструктивних ідей, які підвищують життєздатність суспільства. Неформальна освіта як складова освіти впродовж життя завдяки медіаінтелектуалам має більше точок дотику між академічною наукою та повсякденним життям. Також медіаінтелектуали менш вразливі до цензури та переслідувань, хоча їхні зусилля часто передбачають роль творців медіапродукції та високий рівень медіаграмотності.

Разом з тим псевдо- і антиінтелектуалізм підриває авторитет еліт взагалі та інтелектуальних зокрема, особливо якщо інтелектуали постають для загалу як володарі певного знання, недоступного іншим. З цієї причини бажана публічність інтелектуалів і їхній діалог як між собою, так і з пересічними споживачами медіапродукції.

Перспективним є подальше дослідження трансформацій образу інтелектуалів у масмедіа та їхня протидія «інтелектуальному імперіалізму».

ЛІТЕРАТУРА:

1. Alatas S. F. Intellectual imperialism: definition, traits, and problems. *Southeast Asian Journal of Social Science*. 2000. Vol. 28, No. 1. P. 23–45.
2. Basaure M., Joignant A., Théodore R. Public intellectuals in digital and global times: the case of Project Syndicate. *International Journal of Politics, Culture, and Society*. 2022. Mar. 1. P. 1–23. DOI: 10.1007/s10767-022-09417-y
3. Ellis H. Masculinity and science in Britain, 1831–1918. London : Palgrave Macmillan, 2017. 252 p.
4. Hofstadter R. Anti-intellectualism in American life. – New York : Knopf Doubleday Publishing Group, 1994. 432 p.
5. Mannheim K. The sociology of intellectuals. *Theory, Culture & Society*. 1993. Vol. 10, No. 3. P. 69–80. DOI: 10.1177/026327693010003004.
6. Miller J. Do COVID-19 conspiracy theories form a monological belief system? *Canadian Journal of Political Science*. 2020. Vol. 53. P. 319–326. DOI: 10.1017/S0008423920000517
7. Dahrendorf R. Der Intellektuelle und die Gesellschaft. *Die Zeit*, 1963. 20 March. URL: <https://www.zeit.de/1963/13/der-intellektuelle-und-die-gesellschaft> (дата звернення: 18.06.2025).
8. Sowell T. Intellectuals and society. Rev. and enl. ed. New York : Basic Books, A Member of the Perseus Books Group, 2011. 680 p.

9. Tuffy Y. The mechanics and determinants of anti-science attitudes: a literature review. *Sciences Po LIEPP Working Paper*. 2023. No. 140. P. 2–39.
10. Василевська Т. Публічні інтелектуали: в пошуках призначення. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2018. Вип. 1. С. 281–292.
11. Войтович Р., Білий О., Головаха Є. та ін. Інтелектуали і влада: альтернативи досвіду. *Філософська думка*. 2018. № 3. С. 6–36.
12. Гребенюк А. В. Роль публічних інтелектуалів у розвитку обдарованості. *Обдарованість: методи діагностики та шляхи розвитку* : матеріали наук.-практ. онлайн-семінару (Київ, 22–26 травня 2025 р.) / упоряд. М. Ю. Мельник, В. М. Шульга. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2025. С. 214–220.
13. Голобуцький П. В. Інтелігенція та інтелектуали. *Енциклопедія історії України* : у 10 т. / редкол. : В. А. Смолій (голова) та ін. ; НАН України, Ін-т історії України. Київ : Наукова думка, 2005. Т. 3 : Е–Й. С. 507–511.
14. Таліб Н. Н. Шкура у грі. Київ : Наш Формат, 2019. 304 с.

REFERENCES:

1. Alatas, S. F. (2000). Intellectual imperialism: Definition, traits, and problems. *Southeast Asian Journal of Social Science*, 28 (1), 23–45. URL: <https://intellectualsandthemedias.org/2018/12/05/the-intellectual-according-to-sartre/>
2. Basaure, M., Joignant, A., & Théodore, R. (2022). Public intellectuals in digital and global times: The case of Project Syndicate. *International Journal of Politics, Culture, and Society*, 1–23. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10767-022-09417-y>
3. Ellis, H. (2017). Masculinity and science in Britain, 1831–1918. Palgrave Macmillan.
4. Hofstadter, R. (1994). Anti-intellectualism in American life. Knopf Doubleday Publishing Group.
5. Mannheim, K. (1993). The sociology of intellectuals. *Theory, Culture & Society*, 10 (3), 69–80. DOI: <https://doi.org/10.1177/026327693010003004>
6. Miller, J. (2020). Do COVID-19 conspiracy theories form a monological belief system? *Canadian Journal of Political Science*, 1–8. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0008423920000517>
7. Dahrendorf, R. (1963, March 20). Der Intellektuelle und die Gesellschaft. *Die Zeit*. URL: <https://www.zeit.de/1963/13/der-intellektuelle-und-die-gesellschaft>
8. Sowell, Thomas (2011). Intellectuals and society (Rev. and enl. ed). New York : Basic Books, A Member of the Perseus Books Group.
9. Tuffy, Y. (2023). The mechanics and determinants of anti-science attitudes: A literature review (*Sciences Po LIEPP Working Paper* No. 140, pp. 2–39).
10. Vasylevs'ka, T. (2018). Publichni intelektualy: v poshukakh pryznachennia [Public Intellectuals: In Search of Purpose]. *Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsional'nykh doslidzhen' im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy*, (1), 281–292 [in Ukrainian].
11. Voitovych, R., Bilyi, O., Holovakha, Ye., Boichenko, M., Yermolenko, A., Ivashchenko, I., Kononenko, T., Proleiev, S., Khoma, O., & Shashkova, L. (2018). Intelektualy i vlada: altyernatyvy dosvidu [Intellectuals and power: alternatives to experience]. *Filosof's'ka dumka*, (3), 6–36 [in Ukrainian].
12. Hrebenuk, A. V. (2025). Rol' publichnykh intelektualiv u rozvytku obdarovanosti [The role of public intellectuals in the development of giftedness.]. In M. Yu. Mel'nyk & V. M. Shul'ha (Ed.), *Obdarovanist': metody diahnostyky ta shliakhy rozvytku* : materialy naukovo-praktychnoho onlain-seminaru (Kyiv, 22–26 travnia 2025 roku) (s. 214–220). Instytut obdarovanoi dytyny NAPN Ukrainy [in Ukrainian].
13. Holobutskyi, P. V. (2005). Intelyihentsiia ta intelektualy [Intelligentsia and intellectuals]. In V. A. Smolii (Main ed.) ta in., *Entsyklopediia istorii Ukrainy* (T. 3: E–Y, s. 507–511). Kyiv : Naukova dumka [in Ukrainian].
14. Taleb, N. N. (2019). Shкура u hri [Skin in the Game]. Nash Format [in Ukrainian].